

Jaroslav Adam

Ze zápisů lesního rady Karla Brachfelda z panství dietrichsteinského

Lesní rada Karel Brachfeld (1874–1954) se narodil v Chlumku (u Golčova Jeníkova) jako potomek svobodných myslivců s dosud prokázaným rodokmenem k Michaelu Profelovi (Prachfeldovi) narozenému asi 1750 v Hlíně, panství Smečno. Rod pokračoval již s přesnými záznamy přes Jana Nepomuka Brachfelda (nar. 1780) a jeho syna Josefa Brachfelda (nar. 1807), který roku 1838 přešel na panství Golčův Jeníkov. Karel Brachfeld se narodil 27. května 1874 Josefovi mladšímu synovi Aloisovi (1842–1903). Po obecné škole v Golčově Jeníkově absolvoval Karel reálku v Jihlavě a v letech 1891–1893 studoval na Lesnickém ústavu v Bělé pod Bezdězem. Mezi lety 1893–1894 byl dobrovolníkem u dělostřeleckého pluku v Josefově a v Hradci Králové, kde nabyl zeměměřičských zkušeností. V roce 1895 nastoupil jako adjunkt lesního úřadu knížete Trautmansdorfa v Jičíně.

Od 15. května 1896 působil na dietrichsteinském knížectví na mikulovském panství v lesním úřadě v Dolních Věstonicích. V roce 1901 v Brně složil zkoušku pro lesní hospodáře. Do konce října 1901 pracoval v lesním úřadě jako asistent a později, do února roku 1903, jako lesní geometr. Jak uvádí ve svých zápiscích, provedl zde „ohraničení a lesní zařízení listnaté lesy na Dyji, Svatce a Jihlávce a horské revíry na Pavlovských kopcích“ (vyměřil lesní pozemky a zpracoval plán hospodářských úprav uvedených listnatých lesů a horských revírů).

1. března 1903 odešel z kariérních důvodů na místo „kontrolujícího nadlesního technika“ do Povážského Podhradí. Zde se seznámil se svou pozdější ženou Lidkou (roz. Šolarovou). Po smrti svého otce byl však koncem téhož roku vyzván k nástupu na místo nadlesního velkostatku Golčův Jeníkov. Zde byl jmenován okresním lesním technikem a přísedícím lesním znalcem okresu Golčův Jeníkov, krajského soudu v Kutné Hoře a okresního hejtmanství v Čáslavi. Stal se lesním hospodářem města Golčův Jeníkov a sousedních obcí, pro které zhotovil předepsané hospodářské plány. Zde byl také jmenován lesním radou.

V roce 1911 odešel na tři roky do Humenného jako lesmistr ředitelského velkostatku hraběte Andrasiho, v letech 1914–1916 působil v Solnici u Rychnova nad Kněžnou u barona Königswarta a v letech 1916–1918 v Mauerbachu u Vídně u barona Bacha. Po ukončení první světové války pracoval v Hostimi u Moravských Budějovic u hraběte Trautmansdorfa, jehož velkostatek v roce 1923 přešel do Správy státních lesů. Odtud v roce 1930 odešel ke Správě státních lesů v Jaroměřicích nad Rokytou a v roce 1932 do Hoříněvsi u Hradce Králové, kde setrval až do odchodu do penze v roce 1938.

Po celou dobu působení na panstvích a později u správ státních lesů si Karel Brachfeld psal velmi osobité zápisky. Zde z nich citujeme kapitoly z let, která strávil na dietrichsteinském panství.

Dolní Wistonice – Unterwisternitz; panství Mikulov, Morava. 1896–1903

Když otec můj za adjunktování mého v Jičíně viděl, že se vlastně do lesa téměř správně vůbec nedostanu a že ještě k tomu se svým tehdejším platem a naň ve městě kladenými požadavky určitě nevyjdu, přišla nám oboum velmi vítanou vybídka účetního Frt. Hrubého – který byl dříve několik roků na panství v G. Jeníkově – abych zažádal na právě uprázdněné místo lesního asistenta panství mikulovského (Nikolsburg) u lesního úřadu v Dolních Věstonicích, což jsem učinil. Místo jsem dostal a přes ujištění, že se v Jičíně dočkám brzkého postupu, dne 1. května 1896 nastoupil. Tehdejší služné vedle bytu, otopu, světla a uniformy – 700 K ročně.

Dolní Vistonice jest velká obec na řece Dyji, měla tehdy velký panský mlýn, panský pivovar, první pronajatý Václavu Vránovi, druhý sládkovi Aloisi Koschatzkému (první Čech, druhý Němec). Škola byla dvoutřídká, nadučitel Gaier, učitel Zbožinek z Těšina.

Pan farář Otmar Karlický (ze Slavkova) měl u sebe starého otce, knihaře, bodrého Hanáka. Lesní úřad měl kancelář na pile, tedy přímo na Dyji – vedle mlýna. Bezprostředně vedle kanceláří v téže budově bydlel pilař Hájek. Přednosta lesního úřadu, který mne přijímal, a to se závazkem, že nejdéle v 5–6 letech, kdy se vzdá sloužení a jako spolumajitel továrny – koželužny v Mikulově – se osamostatní, jmenoval se Arthur Nouackh a oženil se před krátkou dobou s dcerou majitele továrny na kůže Lebwohla. Bydlel v krásném jednopatrovém zámečku za pivovarskou restaurací, kde měl i majitel panství kníže Hugo Dietrichstein-Mensdorff rezervované pokoje. I já jsem v této budově bydlel, avšak pouze jeden den.

Dolní Věstonice na počátku 20. století. (fotoarchiv Regionálního muzea v Mikulově)

Byl bych se stal, jak se v tento den usoudilo, jak dole panu nadlesnímu, tak nahoře panu knížeti nepohodlným, a uprázdnil se proto pro mne v pivovarské restauraci provisorně hostinský pokoj. Toto provisorium trvalo až do března roku 1903, kdy jsem se s Dolními i Horními Visticemi rozloučil, abych nastoupil své místo jako nadlesní ve Vág Podhrágy¹ v tehdejších ještě Uhrách. Ztrávil jsem takto zde v Dolních Visticích téměř 7 roků, avšak nedošlo k tomu, abych se stal v dohledné době 5–6 let zde nástupcem svého chefa, nybrž zcela jinak chtěl tomu osud můj.

Nadlesnímu Nouackhovi, který byl jinak znamenitý chef a dobrý člověk, Němec z Alp, absolvent vídeňské bodenkultúrky,² nahodila se příznivá příležitost ke koupi továrny – koželužny v Letovci, a to již na podzim roku 1896. Na jeho místo byl přijmut nadlesní Hans Pospiech, též bodenkultúrák (třebas s maturitou z učitelského ústavu), Šlonzak z Těšína, který se přistěhoval z Grafeneggu³ (Pospiech měl dceru tamního lesmistra Podubetzkyho za manželku.) Pro mne nastala doba nepříjemného sloužení. Ve svých nadějích, ze slibů, daných mi při mém přijímání, že převzmu v dohledné době po Nouackhovi vedoucí místo, byl jsem přirozeně zklamán. Bylo mi však znovu slíbeno a řečeno, že se po složení státní zkoušky místa samostatného dočkám, a to tím způsobem, že mne centrální ředitel Dr. Ant. Gassauer (Wien I. Hoher Markt 1), který měl vrchní dozor krom na Mikulov ještě na celou řadu velkostatků v Dolních Rakousích, Čechách a na Moravě, usadí na panství jiném, případně že pro mne bude normováno místo správce jednoho ze dvou okrsků lesů mikulovských, jako to bylo dříve. Mikulov měl totiž 6 poleší, v celkové výměře 2 700 ha, které tvořily 2 lesní okresy: První byl lesní okres Mikulov s polesími Mikulov, Pulgram

(č. Pulkař)⁴ a Klentnice, druhý pak byl svazek polesí Dolní Vistonic, Pausram (č. Pouzdrany) a Mušov. První rozprostíral se po Polavských kopcích⁵ až k rakouským hranicím (hranice protínala naši bažantnici Porzinsel). Druhý okres pak zaujímal luhové lesy na soutoku řek Dyje, Svratky a Jíhlavky. (Zajímavým jest, že v katastru obce Dolních Vistonic, kde Dr. Absolon později vedl prehistorické vykopávky z doby diluvialní, již za mne, tedy již koncem let devadesátých, a to ve strži nad pivovarským sklepem, byly při kopání lišek vícekrát objeveny hnátové kosti, což se přičítalo, že tam řezníci zakopávali části dobytčat poražených nemocných kusů.) – Nadlesní Pospiech nepřál mi, že jsem byl jak ve službě u centr. ředitele i u samotného knížete, tak i všeobecně skutečně oblíbeným, měl snad již tehdy opravdu příčinu na mne ve službě žárlit, a tak se mi kladly z jeho strany všemožné překážky nejen ve službě, nýbrž i při přípravě ke státní zkoušce, kterou jsem poprvé dělal v Praze (a s písímkou na „výtečně“ při ústní musil odstoupit) v roce 1900 a v příštím roce pak v Brně – za nových překážek – v roce 1901 složil.

V letech 1905–1914 se Lidce a Karlu Brachfeldovům narodily tři děti – nejstarší Lidka (autorova matka – na fotografii vpravo), Eva a Karel (oba později lékaři). (foto z rodinného alba)

Po složení vyšší st. zkoušky byl jsem jmenován s novou úpravou platu lesním geometrem. Mohu s hrdostí a prokázaně zde uvést, že jsem za ztrávených zde přes 7 let služby se zcela uplatnil a byl ve svém uplatnění též uznán. Provedl jsem zde po novém ohraničení všech, i hospodářských pozemků revisi lesního zařízení⁶, která – asi po 25 letech – byla opět vlastně zas zařízením novým. Vedle vedení lesního účetnictví za přispění ovšem potřebných kancelářských sil spravoval jsem po všechna leta pilu v Dolních Vistonicích a uplatnil se k celé spokojenosti majitele panství zvláště také v honbě. Měli jsme tehdy roční odstřely přes 20 000 kusů. Srnčí v luhách měl stav přes 1000 kusů, na Polavském kopci⁷ v oboře na 200 kusů dančích a muflony. V polích střílelo se přes 1000 kusů zajíců a 400–500 koroptví za den, v luhách za den až 870 bažantů. Sám dal jsem ročně 4–5 000 ran.

Když jsem byl jmenován důstojníkem, představil a hlásil jsem se v uniformě v jeho bytě knížeti, který přijel k slavnosti vysvěcení „Kaiserjubiläumsvolksschule“, jako major a Flügel Adjutant Seiner Majestät a od té doby byl jsem při stole s kavalíry-střelci a dostal i své místo jako střelec při honech. Při kavalírských honech honilo se s „Wehrem“.⁸

Ve frontě šlo 7 střelců, před těmi 1–2 v křídlech. Napřed a ze stran bylo zahrazeno sítěmi a zalapováno. Byly to 2 velké honební dny s „Wehry“. Jeden „Streifen“⁹ byl od Mikulova podle hlavní silnice kolem „Nové hospody“ až k Mušovu, trval do poledne, pak se obědvalo a po obědě se rozestoupla fronta podél silnice od Mušova, t. j. od mostu přes Dyji, a táhlo se podél Dyje, resp. cesty při Dyji, kolmo na hlavní silnici až k Dolním Vistonickým, t. j. k silnici od Horních do Dolních Vistic, kde byl výřad zvěře, 1200–1400 zajců a kolem 100 koroptví. Druhý takový polní „Streifen“ byl u Mikulova, podél t. zv. „knížecí aleje“. Ráno rozestavila se fronta kolmo na silnici až k vinicím, táhlo se podél silnice (Fürstenallee) jednou stranou „Fürstenwegfeldu“ až dolů k „Porzinsel“ (Bažantnici), a ještě před obědem se odbylo několik lečí v bažantnici na bažanty, načež se obědvalo. Po obědě vzala se druhá část „Fürstenwegfeldu“ opět „Wehrem“ nahoru zpět a před „Svatým kopečkem“ (Heiligenberg) se skončilo, s výřadem rovněž přes 1000 zajců, asi 200 koroptví a asi 200 bažantů. Jistě třetina obyvatelstva z Mikulova byla diváky.

V lese honilo se až v prosinci, k vánocům, s kavalíry. 2 dny v polesí Vistonice, 2 dny v polesí Mušov, jeden den v polesí Pulgram.¹⁰ Někdy s přestávkami pro dohledávky, někdy bez přestávek, jednou se vzaly i líčené polní hony sebou v jednom týdnu. Při kavalírských honech v lese byli hlavní věci bažanti, jen tu a tam střílelo se na zajíce a králíka, pravidelně se střílela i liška. Les byl vesměs listnatý, hustá vysoká tráva a ve vysokém lese kopřivy a křoviny byly oblíbenou skrýší, hnalo se pomalu, honci zůstávali stát, tloukli holema do trávy. Střelci byli představeni, 5 napřed a z každé strany jeden přes roh, tedy opět 7. Leče byly téměř čtverce a obdélníky. Bralo se za den 15–20 lečí. Z kavalírů brával si kníže ještě 2–3 „vojáky z Vídně“, jinak k nám jezdil ještě hrabě Herberstein (D. Kounice-Libochovice), hrabě Althann (Grulich¹¹), Bellegarde (Světlov-Nezdenice), pak okresní hejtmán Knutschner¹² a Frölichsthal, centrální ředitel Dr. Gassauer, nadlesní Pospiech – a já, jak jsem již uvedl.

Ovšem že na nadlesním a hlavně na mně ležela krom střílení ještě veškerá starost a námaha, jakož i zodpovědnost, aby vše klaplo. A klaplo to vždy, celých 7 roků – krásných jedinečných honů. Bažantů se střílívalo 400–900 kusů, většinou kohoutů. Místa střelců byla očíslována, každý střelec dostal malou 3 dílnou mapku, na jedné straně polohu polesí s lečmi, na druhé straně Schusslist pro zanášení (zapisování) si zvěře střílené v každé leči střelcem samotným, a celou „štreku“, a tu ovšem též vždy – vše muselo klapat – a klapalo též všech 7 roků.

Večer byl výřad a hlášení zvěře. Po výřadu odjelo panstvo většinou do Mikulova do zámku, někdy přespali páni i ve Vistonických. Ježto byly změny v dispozicích pro odbývání honů následkem počasí a nepředvídaných událostí téměř pravidlem, zhotovoval jsem zmíněné mapky a Schusslisty teprve vždy v noci před dotčným honebním dnem. Krom toho sedělo se večer při obligátní tabuli, avšak, a to často, hodně dlouho po této, s hosty-diváky a „personálem“ – a tak se téměř po celou dobu odbývání honů skoro vůbec nespalo. Pro nás, lesní personál, byly ovšem mnohem příjemnější hony bez kavalírů. Těch bylo za sezonu jistě nejméně padesát. Většina střelců byli střelci z vůkolí. Myslivci z povolání, veřejní úředníci, učitelé, starostové, avšak pro nás nejoblíbenější „Brňáci“ Ed. a Metud Till (obchod železem), Uhde (látky), Budiner (správce), Neuhauser (hotelier), Mossig (továrník), ... z Vídně advokát Dr. Bell, zubní lékař dr. Endlicher.

Nesmím opomenout ještě krásných jedinečných honů na koroptve a rovněž takových na kachny. Koroptví bylo v tom kraji velmi mnoho. (Řepy, kukuřice, vinice.) Honil na koroptve skoro jen personál s lokálními střelci, 4–6 střelců, s vesměs dobrými psy. Ročně 3–4 000 koroptví, dobře jsem střílel (nikoliv výtečně), sám 50–100 koroptví za den, avšak i 120. V lese koroptve (v pasekách) nebyly. Velmi zajímavými byly tehdejší naše hony na kachny. Dyje byla i z části Svratka a Jihlavka místy regulovány. V lukách a luhách podle hlavních toků bylo množství dřívějších částí starých řečišť, t. zv. slepých ramen. Když se po jarních povodních stáhla zas voda do hlavních toků, zůstala v oněch slepých vodních ramelech voda dlouho ještě stát, a u těch vylíhlo se pak spousta kachen. Doba střílení započala 1. červnem, kdy započaly létat. V děravých střevecích a co možno nejméně obličeně odebrali jsme se k označeným místům (eldorado bylo v polesí Vistonice, dolní luh Ponsee) a šli

sebou se psy neb z části na tamnějších plochých loďkách do vody, anebo si dali části ramen vodních natlačovati honci. Střelilo se za den 50–100 kachen, za rok asi 400–500. Chodili jsme také na čekání na kachny z večera a časně ráno – jsou to krásné rány na takové táhnoucí kachny. Sluky táhly na Mikulovsku v mé době pouze v horských polesích správy, hlavně v Pulgramu,¹³ střelil jsem jich na večerních čekáních každý rok několik, zvláštní tah však ani tam nebyl.

Krásné vzpomínky mám na odstřel dančí zvěře, většinou ovšem laní a slabších daňků na Polavském kopci¹⁴ (hajný Plavec – Chorvat od Lednice). Chodil jsem nahoru do obory pěšky, přímo, přes vinice. Střílel jsem je tehdy z Werndlovky (po p. baronu Náchodském), také jednou za jeden den na 7 ran 6 kusů. Na srnce jsem chodil a jezdil do všech polesí, na šoulačku, nejvíce jsem jich ovšem střelil v polesí Vistonickém a jednoho také na Polavském kopci¹⁵ v oboře u plotu.

Karel Brachfeld (na fotografii vpravo) při objížďce revíru. (foto z rodinného alba)

Na Mikulovsku se za mých časů pěstovali houževnatě krátkosrstí honci němečtí psi (Zwinger Nikolsburg). Já jsem měl: Tell – Nikolsburg, Lorda, Griffona „Karo“, Ali – Nikolsburg. V roce 1898 tam byly hledačky psů, (Kraus) – dostal jsem dva krásné velké obrazy (Kupferstich¹⁶) s jeleny a jeden s kamzíkem. Též jsem měl jednoho barvaře žlutého a žlutého jezevčíka. Ten se mi upil, vypíjel vždy v restauraci ze škopíčku (hanzly) zbytky piva – někdy nebyl k vzbuzení.

Zvláštností vistonického kraje byly povodně, které právě v mé době byly náhodou časté a značné (1900). Asi 5 km nad Vistonice vlévala se do Dyje Svatka a asi 1 km ... do Svatky Jihlavka. Voda vystoupila z břehů na jaře pravidelně, avšak také během léta za delších dešťů, některý rok i několikrát. Voda rozlila se po tak zv. inundačním území a zatopila je úplně, vzdor že byla část řek již regulována. V době vystoupení, lépe řečeno rozliti se z břehů, zachránila se zvěř i vše ostatní zvířectvo do polí a lesů ve vřkolu – kde byla ovšem v době, kdy nebyl odstřel zákonem zakázán, střílena držiteli dotyčných honiteb. Povodněmi byl právě tamní stav zvěře, jak srnců, tak zajíců a bažantů, nejvíce ovlivován.

Na Mikulovsku provozovalo se tehdy také značně pytláctvo. Domácích pytláků a okařů tam bylo jen pořádku, byli to vlastně jen Ludinové z Příbic u Pohořelic, otec s 2 syny. Forstwart Formanek, vedoucí polesí v Mušavě, s nimi měl stálé boje, až konečně asi v r. 1900

se dostali do vězení. Bylo to na Velký pátek, kdy k večeru přivezli na žebříňáku těžce postřeleného hajného Miksche z Mušavy do Vistonice k lékaři dru Reinigrovi. Na výpověď hajného, že byl střelen „mit Schrott“¹⁷, domníval se pan doktor, že naň vystřelili „šrotem“, co se dává žrát prasatům a psům, a ptal se mne, co má vzít na odstranění šrotu z rány. Vzal si pro všecko svoji pinsetu a drátěný háček, a co jsme mohli, tak jsme Mikšovi z ran vytáhli a nadhajný Schwab ho odvezl do Brna do špitálu Sv. Anny. Asi za dva měsíce se vrátil, a byl pak soud s Ludíný, kteří dostali po 4 a 3 letech vězení.

Ve Visticích v celém to kraji, tehdy ještě úplně německém, se žilo společensky velice příjemně. Tak zv. naše „Bräuhausrestauration“, jejíž restaurateurem byl Slovák z Uh. Hradiště Josef Kafka, a Marie (Donnerwetter – protože měla svátek na Hromice) byla paní restaurátorkou, bylo středisko celého tamního kraje. V létě spousta letních hostů z Vídně a z Brna, herci, studenti, přátelé a příbuzní vistonických domorodců, výlety, koupání v Dyji, denně a denně výletníci ze všech možných krajů na Polavské kopce¹⁸, před restaurací krásná zahrada, vojenské koncerty a všemožné zábavy a divadla, honební společnosti, brněnští rybáři, v zimě bály, divadla, výletníci na saních, ježdění na železnicích po Dyji, Kelerpartie atd. atd.

Ze všech těch „zábav“ a „vyrazení“ jsem v pravém slova smyslu nejvíce užil – já. Já jsem se v „Bräuhausrestauration“ stravoval a tam bydlel. Můj pokoj ležel vedle hostinského pokoje, mezi jednou restaurační místností („Schwemme“) a druhou (Extrazimmer), vedle které byl velký sál. Ve „Schwemme“ byl klavír (s nástroji „šramlu“¹⁹) a ariston²⁰, v sále hrály hudby všech věnečků, koncertů a bálů. Jediné okno mého pokoje se otvíralo do restaurační zahrady, která však i v zimě, když tam nebylo hostů, byla průchodem obyvatel myslivny a loveckého záměčku k silnici a do vsi a průchodem dělníků a kočich z pivovaru do stáji a na silnici. Nebyl-li jsem v lese, v Mikulově nebo v Brně, mohl jsem si voliti buď kancelář anebo doma pokoj, anebo některou z uvedených atrakcí.

Kraj ten má však ještě jednu specialitu, jest to vinný kraj a ve všech tamních katastrofch pěstuje se vinná réva. Kde je jen malé návrší nad jinak velmi úrodným krajem, leží a pěstuje se vinice. Za každou vesnicí leží ještě velká, dlouhá řada budov, jsou to vinné sklepy, vlastně zděné místnosti, kde se víno lisuje (Presshäuser). (Zlá ústa také říkají, že se tam víno dělá. Poslední snad není pravda, ale pravda jest, že se tam vína ochutnávají a že se tam krásně sedává.)

V úzce přátelském styku byl jsem v Dolních Visticích v prvé řadě s rodinou nájemce pivovaru Aloisem Koschatzkým. Jeho syn Artur, o několik roků starší než já, měl mne bratrsky rád, vyprovodil mne až do Uher do Vag Podhrady²¹, když jsem Vistonice opouštěl. Nejstarší dcera Anna (?) měla za manžela nadučitele Arnošta Krale z Horních Vistonice, druhá dcera Berta, kterou chtěl dříve nadlesní Nouackh, si vzala nadporučíka Lawitschku, tehdy byl v Siedlišce u Przemyslu, pocházel z H. Vistonice, třetí Ida, říkali lidé, že si vezme mne, vzala si sládka Zunzera z Korutan a je prý s ním rozvedena a bydlí v Olomouci. (Když jsme byli s Lidkou a strýcem Bořivojem v r. 1926 v Dolních Visticích a Lednici, potkali jsme se s ní ve vinicích, kde dělal Dr. Absolon vykopávky, pod zříceninou Maydenburgem.) Velmi blízce byl jsem spřátelen též s mlynářem Vránou, který však se pak odstěhoval, koupil si velký mlýn v Nové Vsi u Břeclavi.

Dobrým přítelem byl mi také jmenovaný zeť pana Koschatzkého, nadučitel Ernst Kral, oddaný podřízeným pak manipulát J. Waigl na pile, ze známých uvádím rodiny Beiglů z Dolních a Horních Vistonice (vinaři), řezník a hostinský Wolf Výborný, hostinský Tschochow (?), podsudí Kopiač z pivovaru.

Lesním v Pulgramu²² byl Ferd. Fenzl, se syny Ferdinandem a ..., dcera vzala si jedna úř. dr., druhá žida z Pulgramu²³. V Klentnici byl lesní Pawlik, v Muschavi²⁴ Forstwart Formanek, syn jeho je jeden ve Vukovaru, druhý v Telči.

Z Vistonice jsem složil v r. 1901 v Brně vyšší státní zkoušku, načež jsem byl jmenován lesním geometrem. Sotva o 10 let staršímu svému představenému v úřadě stával jsem se čím dále nepohodlnějším, a obráceně sám jsem též opět uznával, že by nebylo snadno možným ani myslitelným hledět se domáhati za nastalých poměrů vedoucího místa na panství

tamnějším, jak mi bylo slíbeno. Počal jsem se tedy o místo starati i sám, nehledě k tomu, že by mne byl usadil centrální ředitel na některém panství jemu pod vrchní dozor svěřené. Tak zamýšlel mne dáti do Král. Pole, ke knížeti Schönburg-Hartenstein, k hrab. Kalnokymu do Letovic, k hr. Herbersteinovi do Libochovic. A právě v době, kdy jsem čekal, až některé z míst těch se uvolní, bylo počátkem r. 1903 vypsané místo nadlesního v tehdejších Uhrách, s vyhlídkou na další postup. Na moje přihlášení se u centrálního ředitelství ve Vidni I, Operngasse 8, byl jsem vyzván se představit lesnímu inspektoru a řediteli panství rytíře Hahna ve Vág Podhragy.²⁵ Odebral jsem se tam tehdy s přítelem Arturem Koschatzkym, který si neodepřel mne tam doprovoditi. Jeli jsme první den jen do Teplé u Trenčína. Tam jsme nocovali u krčmáře žida Brauna. Teprve druhý den ráno jsme jeli Povážím vzhůru do Povážského Podhradí. Pan inspektor Schaller nás i jeho paní (velká dáma) velmi pěkně přijmuli, my jsme si s Arturkem trochu prohlédli okolí a prostředí a ještě téhož dne jsme jeli přímo domů. V několika dnech jsem dostal dekret a jmenování, jakožto nadlesní ředitelství uherských panství ryt. Hahna, a to Vág Podhragy,²⁶ Čacca²⁷, Osčadnica,²⁸ s bydlíštěm zatím v zámku v Pov. Podhradí, kde byly kanceláře, byt lesního insp. Schallera a pokoje pro vrchnost.

Pulkař – Pulgram. Vesnice na Moravě, okres Mikulov. Nedaleko Lednice.

Na protějším břehu Dyje, poblíže stanice dráhy Podivín (Kostel), leží vesnice Rakvice, tam kde se před více lety převrhla prámice s dětmi školními, které se vesměs v rozvodněné řece utopily. Kraj německý. Mně utkvělo místo to v nejkrásnějších vzpomínkách z mladých let jakožto sídlo vedoucího polesí panství mikulovského knížete Hugo Dietrichsteina z let 1896–1903. Byl to největší revír z tamějších 5 revírů, vesměs listnaté porosty souvisící s lesním komplexem Mikulov–Břeclava. Býval velmi zazvěřen, s krásným stavem srnčího a bažantů, zajíců a králíků, kteří se nám jeden čas rozmnožili, že se dočasně odstřel ponechal volně personálu. Hony tamější patřily k „honům kavalírským“, které se na Mikulovsku tehdy odbývaly, a na které si kníže, tehdy aktivní poboční adjutant císaře Františka Josefa, zval sám svoje hosty. Bývali to vyšší důstojníci a kavalíři z přízně, jako: hrabě Bellegarde (ze Světlé), hr. Althann z Králíků (Grulichu), hrabě Herberstein z Kounice, hrabě Mensdorff, centr. ředitel dr. Gassauer, císařův zubní lékař Dr. Endlicher, pluk. Pytlík aj. Jak jsem již na jiném místě uvedl, zúčastnil se honů jako střelec také můj chef nadlesní Pospíech, a od r. 1918, kdy jsem se knížeti při vysvěcení nové školy (jubilejní) představil jako dělostřelecký důstojník v záloze, také i já, a seděl jsem s hosty i u tabule. Střílívalo se v zimě v lese 300–400 bažantů a zrovna tolik zajíců a králíků za den, v poli až 1000–1200 zajíců. Lesní hony byly tím zajímavé, že v leči přišel k ráně najednou bažant, zajíc a králík, takže musel být střelec stále na všechny tři od sebe se tak nápadně odchylovící způsoby míření v pohotovosti, a napjetí po celou dobu leče bylo téměř vybičováno. Srnčí se na honech ovšem nestřílelo, nýbrž jen na šoulače.

Množství zvěře mělo ovšem za následek také hodně pytláků. Byli to pytláci domácí, avšak také „pytláci-hosti“. To byly jakési pytlácké korporace. Přijely vlakem, vystoupily na některé poblížší stanici (nebo na několika), mezi dnem, nenápadně, až večer se někde jednotlivci sešli, pušky a vaky nenápadně na sobě, ovšem jen když svítil měsíc, protáhli za noc jeden anebo více revírů, v počtu kolem 6–10 chlapů, a ráno se zase samým způsobem rozešli. Byly to korporace z Brna, z Břeclavi, z Kolína, snad i odjinud, objevily se 2–3 za sezonu, a hlídání nebylo dobře možné. Byli v přesile co do počtu, v případě setkání se s personálem se rozprchli, personál sám nestřílel, jen zřídka, došlo tu a tam k rencontri,²⁹ zastřelení, ale nic se nevyšetřilo. Domácí pytláci byli jen řídicí, více okaři, pilný hajný je zmohl, vyhnuli se mu, chodili jinam. Přes to nebyly případy dopadení a rencontrů řídké. Většina případů nepřišla před soud.

Z té doby pamatují se na dva vedoucí tamějšího polesí. V r. 1896 tam byl Gustav Pistl, ohromně velký a silný muž, syn lesníka z panství, Němec, dobrák, veselý, zpěvák, společník, všude oblíbený. Vysloužilý voják z bosenské války, za mě měl psa, který se jmenoval „Doboj“, kde Pistl bojoval. Jeho rostenec³⁰, nadučitel Stefl z Polavy,³¹ mi vyprávěl, že ptal se

jednou ve škole v Dolních Visticích, kde on učil a Pistl byl ten čas adjunktem, svých dětí, chtěje u nich vzbuditi pozornost na krále zvíře – jelena: „Kinder, jetzt sagt mir einmal, wenn Ihr in den Wald geht, was ist dort das schönste, grösste und das mächtigste?“ – a děti přemýšlí a najednou se jeden kluk hlásí, a když byl otázan, tu zvolá: „Der Pistl!“

Jednou když adjunktoval ještě v Dolních Visticích, měl přinést paní lesní před vánočními na present párek bažantů kohoutů, pro pana ředitele gymnasia v Mikulově, kam synátor právě chodil. Jde do lesa a ani ne za hodinu vrací se pyšně a nese bažanty spárovány k myslivně. Tu slyší před sebou v záhybu silnice hrčít kočár. Uvidí koně – knížecí – a již letí bažanti svázaní v párek přes příkop do houští. Kočár se přiblíží, kočí v „gala“, v kočáře paní kněžna s nějakou návštěvou. Pistl se postaví, sráží paty, stáhne klobouk a stojí jako šňůra, aby pozdravil. A tu paní kněžna nechá zastavit, usmívá se a praví k Pistlovi: „To máte ale hodného psa, ale já vezmu ty bažanty hned do kočáru sebou, máme hosta. Vy ještě do vánoc dostanete bažantů jistě dosti.“ A usmála se ještě jednou, a když Pistl bažanty složil vzadu do kočáru, kývla hlavou a kočár odjžděl. Tehdejší asi také snad „Doboj“, když Pistl bažanty odhodil, aby je paní kněžna neviděla, bažanty milé sebral a Pistlovi je přiaportoval. A nežli kočár dojel a Pistl vzal „postoj“, byl zde již také Doboj s bažanty a postavil se stranou nalevo od svého pána, čekaje na pochvalu, které se mu dostalo tentokrát od samé paní kněžny.

Poznámky:

¹ Tj. v Povážském Podhradí.

² Míneňa zřejmě Universität für Bodenkultur ve Vídni, založená v roce 1872.

³ Lokalita v Dolním Rakousku.

⁴ Dnešní Bulhary.

⁵ Tj. Pavlovských kopcích.

⁶ Tj. plán hospodářských úprav.

⁷ Dnes Děvín.

⁸ Tj. leč s předsunutým křídlem.

⁹ Z něm. e Streife – lov, při němž jdou střelci mezi honci.

¹⁰ Tj. Bulhary.

¹¹ Dnešní Králíky.

¹² V textu zřejmě mylně uvedeno – okresní hejtman se jmenoval Kretschmer.

¹³ Tj. Bulharech.

¹⁴ Dnes Děvín.

¹⁵ dtto

¹⁶ Tj. mědirytiny.

¹⁷ Z něm. r Schrot (nikoliv Schrott) – broky.

¹⁸ Tj. Pavlovské kopce.

¹⁹ Šraml – původně lidový vídeňský soubor dvou houslistů, kytaristy a klarinetisty, později též s doprovodem harmoniky a kontrabasů (dle rakouského kapelníka a skladatele J. Schrammela).

²⁰ Jazyčkový nástroj s neměnným kotoučem, podobný flašinetu.

²¹ Tj. do Povážského Podhradí.

²² Tj. v Bulharech.

²³ Tj. z Bulhar.

²⁴ Tj. v Mušově – obec v roce 1980 zlikvidovaná pro výstavbu Střední zdrže Novomlýnských jezer.

²⁵ Tj. Povážském Podhradí.

²⁶ Tj. Povážské Podhradí.

²⁷ Tj. Čadca.

²⁸ Tj. Ošadnica.

²⁹ Z něm. s Rencontre – zast. potyčka, srážka.

³⁰ Tj. zast. vrstevník.

³¹ Tj. z Pavlova.